

Regional current state analysis: herverdeling van voedseloverschotten in Oost-Vlaanderen (België)

1. Context: voedseloverschotten en sociale inclusie in de regio (ca. 1 pagina)

De geografische en bestuurlijke context

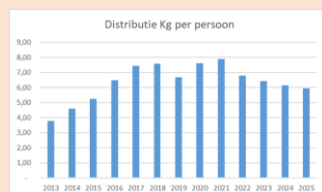
Deze regionale analyse kadert binnen *Social Food Webs* (2025–2029), een Interreg Europe-project dat via interregionaal leren inzet op beleidsverbetering rond de herverdeling van voedseloverschotten, met milieu-, sociale en economische meerwaarde. De analyse bestrijkt de provincie Oost-Vlaanderen in België, die partnerregio is, en verkent op provinciale schaal waar noden en opportuniteiten zich situeren en waar beleidsinzet effectief verschil kan maken.

Strategische kaders en doelstellingen worden op Vlaams niveau vastgelegd, met aandacht voor preventie, cascadeprincipe, circulaire economie en ketensamenwerking. Dit niveau bepaalt de richting, de ambities en de randvoorwaarden.¹

De concrete organisatie van herverdeling situeert zich echter hoofdzakelijk op lokaal en intermediair niveau. Gemeenten, OCMW's, voedselbanken, sociale distributieplatformen en lokale initiatieven organiseren inzameling, opslag en verdeling in de praktijk. De provincie bevindt zich daarbij in een tussenschaal: niet primair bevoegd voor voedselbeleid, maar wel potentieel verbindend tussen lokale actoren en bovenlokale strategieën.²

Regionale schaal: Voedselbank Oost-Vlaanderen³ verdeelde in 2025 tot 20 ton voedseloverschotten per week.

Wat opvalt is dat de aantallen voedseloverschotten de laatste jaren dalende zijn (zie ook distributie per persoon ter duiding vanuit Voedselbank O-VL ter illustratie).

De relevantie van voedselverspilling in relatie tot regionale klimaat- en hulpbronnefficiëntiedoelstellingen

Stakeholders⁴ geven aan dat het grootste deel van het voedselverlies zich op consumentenniveau situeert. Herverdeling opereert daarentegen stroomafwaarts: zij werkt met wat reeds als overschot beschikbaar is. Dit roept de vraag op in welke mate *Social Food Webs* daadwerkelijk kan ingrijpen op de kern van het probleem. De groep benadrukt dat deze spanning, tussen preventie van voedselverlies en herverdeling van overschotten, expliciet moet worden meegenomen in de analyse. Tezelfdertijd is

¹ Synthese Vlaamse voedselstrategie Go4Food (2022); Actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021–2025 (2021).

² Voedselplan Oost-Vlaanderen (2023); Verslag stakeholderoverleg 1 (23/10/2025) en 2 (26/02/2026); Bundeling interviews SFW (07/12/2025)

³ Voedselbank OVL: presentatie jaarverslag 2025 aan verenigingen

⁴ Stakeholderoverleg 2 d.d. 26/02/2026: AS IS analyse met stakeholders

men er zich ook van bewust dat er altijd voedseloverschot zal zijn, bv. bij piekmomenten binnen de landbouw, en dat die dan sociaal ingezet kunnen worden.

Hoe voedseloverschotten en sociale inclusie met elkaar verbonden zijn binnen het regionale voedselsysteem

In het tweede stakeholderoverleg ⁵ wordt herverdeling via donatie ten behoeve van menselijke consumptie (specifiek naar mensen die het nodig hebben) in Oost-Vlaanderen omschreven als een gelaagd landschap van kanalen en praktijken: voedselbank, Foodsavers-werking, OCMW's, liefdadigheidsorganisaties, sociale kruideniers en restaurants, aangevuld met digitale matchinginstrumenten zoals de Schenkingsbeurs.

Het dagelijkse, operationele karakter van deze praktijken wordt zichtbaar uit de interviews. Herverdeling steunt op vaste ophaalmomenten bij winkels en instellingen, sterk vrijwilligersgedreven logistiek (onder meer met bakfietsen), en systematische selectie en sortering volgens voedselveiligheidsregels (THT/TGT, zichtbare bederfcriteria).

Binnen dit Oost-Vlaams landschap dragen twee grotere types spelers het grootste deel van de volumes, de voedselbank en de Foodsavers-werking, terwijl kleinere lokale initiatieven vanuit de lokale OCMW's, maar ook via lokale caritatieve instellingen en verenigingen (bv. Let's Save Food!) aanvullend en vaak contextspecifiek opereren.

Waarom het onderwerp op dit moment bijzonder actueel en relevant is voor de regio

Erov positioneert *Social Food Webs* als een kans om gedurende vier jaar gericht te werken aan de herverdeling van voedseloverschotten op Oost-Vlaamse schaal, in samenwerking met cross-sectorale partners en met nadruk op beleidsleren en versterkte samenwerking. De ambitie reikt daarbij verder dan het project zelf: de opgedane inzichten en werkmodellen moeten structureel verankerd worden in het regionale voedselsysteem. Het uiteindelijke doel is duurzame beleidsimpact te realiseren, met blijvende effecten op organisatie, afstemming en regie rond herverdeling met meerwaarde voor zowel consument als producent.

2. Het echte probleem achter de huidige praktijken (ca. 1 pagina)

Van algemene ambitie naar concreet ervaren knelpunten

De stakeholders beschrijven het kernprobleem m.b.t. redistributie niet als een louter technisch "voedselverlies"-vraagstuk, maar als een combinatie van (i) onvoldoende overzicht, data en afstemming, (ii) het spanningsveld tussen "reductie overschot" versus "strijd tegen honger", (iii) logistieke organisatielast en kwetsbare uitvoeringscapaciteit, (iv) administratie en planlast, en (v) consumentenperceptie en sensibilisering.

Onvoldoende overzicht, data en afstemming

In het eerste stakeholderoverleg wordt aangegeven dat er in Oost-Vlaanderen veel acties en initiatieven bestaan, maar dat ze sterk versnipperd zijn. Er is eerder weinig overzicht van volumes en stromen en weinig onderlinge afstemming.⁶

Ook op Vlaams niveau wordt de datatransparantie als beperkt ervaren. Dit gebrek aan gedeelde monitoring wordt door stakeholders expliciet benoemd als een structureel hiaat. Diezelfde lijn wordt bevestigd en aangevuld in het tweede stakeholderoverleg: er is volgens sommige deelnemers wel

⁵Stakeholderoverleg 2 d.d. 26/02/2026 Social Food Webs: AS IS analyse met stakeholders

⁶Stakeholderoverleg 1 d.d. 23/10/2025 Social Food Webs (Erov, 23/10/2025): opmerkingen over (i) schaalniveau (Vlaams vs. provinciaal), (ii) beperkte datatransparantie/provinciale cijfers en (iii) nood aan monitoring. Zie ook stakeholderoverleg 2 d.d. 26/02/2026 waar dit als hiaat wordt benoemd

samenwerking, maar te weinig transparantie over data, goede praktijken, het netwerk en leden daarvan.

De Taskforce⁷ benadrukt dat voedselhubs vandaag sterk versnipperd zijn en dat het ontbreken van een gedeelde “paraplu-organisatie” leidt tot parallelle initiatieven zonder structurele afstemming.

Spanningsveld “reductie overschot” versus “strijd tegen honger”

Stakeholders benadrukken dat preventie en herverdeling van voedseloverschotten geen tegengestelde sporen zijn, maar parallelle en complementaire werken. Het gaat niet om een “of-of”, maar om een “en-en”: preventie en reductie van voedselverlies blijven prioritair, terwijl herverdeling zorgt voor een maatschappelijk zinvolle bestemming van voedseloverschotten.

Tegelijk erkennen stakeholders dat succesvolle preventie leidt tot minder beschikbare donaties en dus tot een lagere instroom voor herverdelingsactoren zoals voedselbanken. Bovendien wordt benadrukt dat herverdeling op zich armoede niet structureel kan oplossen. Beleidsmatig vraagt dit om een evenwichtige benadering: stimulansen voor donatie mogen niet het omgekeerde effect hebben en overschotten genereren. Sensibilisering en reductiemaatregelen richten zich daarom in hoofdzaak op de B2C-context, terwijl herverdeling vooral binnen een B2B-logica georganiseerd wordt, gericht op het efficiënt en verantwoord benutten van bestaande overschotten.

Logistieke organisatielast en kwetsbare uitvoeringscapaciteit

De praktische uitvoering van herverdeling wordt door stakeholders als uitdagend beschreven door de opeenstapeling van logistieke en operationele randvoorwaarden. Transport, labeling, THT/TGT-regels, afstand, ophaalmomenten, opslagcapaciteit, piekvolumes, traceerbaarheid en de beschikbaarheid van voldoende vrijwilligers vormen samen een complex organisatiemodel. Deze vereisten, die voortvloeien uit voedselveiligheids- en fiscale regelgeving, maken dat herverdeling vooral haalbaar is voor organisaties met voldoende logistieke slagkracht en professionele ondersteuning.

Administratieve complexiteit en planlast

Stakeholders koppelen aan de logistieke complexiteit ook een administratieve en regelgevende planlast⁸ (o.a. rond voedselveiligheid en btw), wat drempels kan opwerpen voor zowel schenkers als verdelers, en het moeilijk maakt om distributie te schalen.

Consumentenperceptie en sensibilisering

De groep⁹ benoemt dat consumenten niet altijd bereid zijn om met “overschot” te werken, onder meer door onduidelijkheid of misinterpretatie van THT/TGT-labels. Daardoor belandt potentieel bruikbaar voedsel sneller in de vuilnisbak en ervaren sommige mensen schaamte of “minderwaardigheid” bij het ontvangen van producten waarvan de THT verstreken is (ook wanneer die nog consumeerbaar zijn). Er wordt ook aangegeven dat hier over de jaren heen wel verbetering merkbaar is (o.a. vanuit Vlaco-observaties en volgens Too Good To Go die kansen zien om, zoals bij zuivelproducten, meer te werken met THT i.p.v. TGT en zo potentiële verspilling van zuivelproducten te verminderen met 10%).

Met opmerkingen [zo1]: Uit presentatie (over zuivel) van Too Good To Go: Als je TGT (use-by date) vervangt door THT (best-before data) dan wordt er minder weggesmeten. Het zou op 10% komen van voeding dat niet meer wordt weggesmeten.

Met opmerkingen [LV2R1]: Moest Zoe die bron nog kunnen doorspelen, kunnen we meenemen in analyse en bibliografie

^{7,7} Vlaanderen Circulair (2026). *Werkagenda Voedselketen – Taskforce 24 februari 2026*. Vlaanderen Circulair.

⁸ Stakeholderoverleg 2 SFW (26/02/2026): planlast door combinatie voedselveiligheidsvereisten (FAVV) en fiscale/administratieve verplichtingen (btw) wordt door stakeholders expliciet genoemd.

⁹ Stakeholderoverleg 2 SFW (26/02/2026): stakeholders linken consumentenperceptie (‘minder’ voelen bij THT overschreden) aan gebrekkig begrip van THT/TGT.

3. Wat moet er veranderen – en waarom? (approx. 0.5 page)

Wat zou er in de regio beter moeten werken?

De stakeholders formuleren drie duidelijke richtingen:

1. Ten eerste: **meer samenwerking en het in kaart brengen van bestaande initiatieven** (zowel stedelijk als landelijk, met nadruk op het creëren van betere verbindingen in de gehele keten). Daarnaast is er ruimte voor sociale innovatie door middel van pilots, samenwerken, afstemmen en competentieontwikkeling.
2. Ten tweede: **betere organisatie van logistiek en verwerking**, waarbij centralisatie/coördinatie via bv. foodhubs genoemd wordt als mogelijkheid om overschotten efficiënter te organiseren (zeker gezien piekvolumes, koudeketenvereisten en transport). De stakeholders zien hier potentieel in, maar het principe van foodhubs dient verder onderzocht te worden.
3. Ten derde: **breder bewustmaking** bij alle betrokkenen doorheen de keten om processen te optimaliseren, voedselverliezen te reduceren en overschotten meer waarde te geven.

Wat voor soort veranderingen worden er verwacht van beleidsmaatregelen of governance?

Social Food Webs wordt door stakeholders gezien als een kans om de herverdeling van voedseloverschotten op Oost-Vlaamse schaal gericht en structureler te benaderen, in samenwerking met partners uit verschillende sectoren. Meerdere stakeholders benadrukken de meerwaarde van een provinciale insteek: deze kan bijdragen aan meer overzicht, verschillen tussen stedelijke en landelijke contexten zichtbaar maken en schaalvoordelen mogelijk maken. Verwachte veranderingen situeren zich daarbij vooral in een faciliterende en verbindende rol van beleid, met aandacht voor samenwerking, kennisdeling en transparantie, eerder dan in nieuwe verplichtingen of institutionele engagementen.

Tijdens stakeholderoverleg 2 wordt dit vertaald naar een concreet voorstel vanuit retail: een oplossing op grote schaal vraagt een “paraplu-organisatie” of provinciale regisseursfunctie, vergelijkbaar met de rol die Foodsavers lokaal voor Gent opneemt. Zo’n structuur zou niet alleen coördinatie en afstemming versterken, maar ook administratieve complexiteit kunnen verminderen en versnippering doorbreken.

Waarom deze verandering juist voor de betrokkenen van belang is

De redenering die in het stakeholderoverleg terugkomt is dat het huidige systeem tegelijk (a) veel initiatieven en nog te weinig afstemming kent, (b) het niet altijd even vlot loopt (logistiek, planlast, data-onzekerheid) en (c) daardoor kwetsbaar blijft. Een sterkere regie, betere monitoring/transparantie en meer structurele samenwerking moeten die fricties verminderen en de herverdeling inclusiever en robuuster maken.

4. Het beleidskader en de instrumenten die de situatie bepalen (approx. 1–1.5 pages)

De belangrijkste instrumenten die het gebruik en de herverdeling van voedseloverschotten in Oost-Vlaanderen bepalen situeren zich op federaal, Vlaams en provinciaal niveau. We focussen op regelgeving met directe impact op sociale herverdeling, maar er is in de praktijk ook een duidelijke link met circulaire en rurale economie: maatregelen rond efficiënter hergebruik, alternatieve valorisatie en afvalreductie beïnvloeden ook de beschikbaarheid van voedselstromen voor sociale herverdeling.

Vlaams beleidskader

Op Vlaams niveau vormt de **Go4Food-strategie**¹⁰ het overkoepelende kader voor een duurzaam en circulair voedselsysteem. Ze vertrekt vanuit een systeemvisie op de volledige keten, koppelt economische, ecologische en sociale doelstellingen en hanteert het cascadeprincipe: preventie staat voorop, maar waar overschotten ontstaan, krijgt menselijke consumptie prioriteit. Herverdeling wordt daarmee beleidsmatig erkend als volwaardige schakel binnen de circulaire economie. Go4Food stimuleert ketensamenwerking, kennisdeling en monitoring.

Het **Actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021–2025**¹¹ operationaliseert deze visie met concrete doelstellingen, waaronder 30% reductie van voedselverlies, versterking van voedselbanken en sociale distributieplatformen, ontwikkeling van voedselhubs en afstemming van digitale tools. Via voedseldeals – zoals de **deal Voedselhubs** die inzet op het structureel uitbouwen, verankeren en transformeren van sociale distributieplatformen naar circulaire voedselhubs – worden actoren uit de keten gemobiliseerd rond gezamenlijke ambities.

Doelgroep van de strategie is de volledige voedselketen: primaire producenten, coöperaties en veilingen, voedingsindustrie, retail, horeca, logistieke spelers, sociale economie, kennisinstellingen en overheden (Vlaams en lokaal). Ook middenveldorganisaties en burgers worden als relevante actoren beschouwd binnen de systeemtransitie.

Versterkend en beperkend effect van het Vlaams kader:

- Het Vlaamse kader legitimeert en ondersteunt herverdeling beleidsmatig als prioritair gebruik binnen de circulaire economie en erkent daarin ook de sociale dimensie van het voedselsysteem – toegankelijkheid, sociale innovatie, inclusieve ketens – als volwaardige pijler. Het stimuleert samenwerking over de keten heen, monitoring en de uitbouw van sociale distributieplatformen en voedselhubs. Daarmee creëert het kader richting, zichtbaarheid en een strategische onderbouw voor opschaling.
- Tegelijk blijft het Vlaamse kader op hoofdlijnen strategisch. De concrete organisatie, financiering, logistiek en uitvoeringscapaciteit moeten op regionaal en lokaal niveau worden ingevuld. Waardoor de praktische haalbaarheid van herverdeling sterk afhankelijk blijft van regionale infrastructuur, middelen en organisatorische slagkracht.

Provinciaal beleidskader: Voedselplan Oogst-Vlaanderen

Het **Voedselplan Oogst-Vlaanderen**¹² positioneert de provincie als bovenlokale verbinder in de transitie naar duurzame voedselsystemen vanuit vijf rollen: katalysator van lokaal voedselbeleid, motor van regionale samenwerking en hefboomprojecten, ondersteuner van toekomstgerichte land-

¹⁰ Synthese Vlaamse voedselstrategie Go4Food (2022).

¹¹ Actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021–2025 (2021)

¹² Voedselplan Oogst-Vlaanderen (2023).

en tuinbouw, voorbeeldrol in duurzaam (lokaal) voedselbeleid, en promotor van Oost-Vlaamse producten.

Het plan wil lokale voedselstrategieën versterken en zet in op samenwerking, logistieke optimalisatie, verkenning van hubs en lokale verwerking van overschotten binnen een circulaire economie. Het plan werkt faciliterend via netwerkvorming, proeftuinen en matchmaking rond reststromen en productinnovatie.

Versterkend en beperkend effect van het Voedselplan:

- Het plan maakt op provinciale schaal ruimte om logistieke bundeling, knooppunten en verwerking te verkennen, wat aansluit bij de nood om overschotten sneller te koelen, te verwerken en te distribueren. De nadruk op samenwerking en netwerkvorming kan de verbinding tussen aanbod en (sociale) afnemers versterken.
- Tegelijk blijft het plan richtinggevend en faciliterend, zonder eigen structurele uitvoeringsmiddelen voor herverdeling. De concrete organisatie van logistiek, infrastructuur en duurzame samenwerkingsmodellen blijft afhankelijk van projectmatige initiatieven en beschikbare capaciteit, waardoor opschaling niet vanzelfsprekend is.

Federale beleidsinstrumenten die inspelen op randvoorwaarden

Op federaal niveau bepaalt **KB nr. 59¹³ en de circulaire 2020/C/116¹⁴** het **fiscale kader** voor voedselschenkingen. Het maakt fiscaal neutrale schenking mogelijk onder erkennings- en documentatievoorwaarden (m.n. schenkingsdocumenten en verzamelstaten). De recente wijziging verlengt de toegelaten resterende houdbaarheid na donatie, waardoor beter rekening wordt gehouden met logistieke doorlooptijden en waarborgt tegelijk controle en traceerbaarheid via erkenningsvoorwaarden en verplichte documentatie.

De regeling richt zich op BTW-belastingplichtigen die voedingsmiddelen onttrekken om ze gratis te verstrekken (o.a. producenten, distributiebedrijven, retail en tussenpersonen), en op formeel erkende begunstigen aan wie geschonken mag worden (erkende voedselbanken, lokale besturen en erkende caritatieve instellingen) evenals verdeelplatformen die goederen ontvangen, opslaan en verder verdelen.

Versterkend en beperkend effect van het KB en de circulaire:

- Het kader creëert duidelijkheid en controleerbaarheid, neemt een belangrijke financiële drempel weg en vergroot het praktische tijdsvenster voor schenking, waardoor systematische herverdeling juridisch en economisch haalbaarder wordt.
- Maar het werkt tegelijk selectief: toegang tot fiscaal neutrale schenking is beperkt tot formeel erkende organisaties. Initiatieven die primair inzetten op het tegengaan van voedselverspilling, maar geen erkenning als caritatieve instelling hebben, vallen buiten dit statuut, ook wanneer zij in de praktijk kwetsbare doelgroepen bereiken.¹⁵ De erkenningsvoorwaarden en verplichte documentatie creëren daarnaast ook een structurele capaciteitsdrempel. De bewijsvoering (schenkingsdocumenten, verzamelstaten, nalevingsvereisten) vraagt organisatorische en administratieve slagkracht. Vooral kleinere of vrijwilligersgedreven initiatieven botsen hierdoor sneller op grenzen, omdat toegang en compliance dezelfde onderliggende capaciteit

¹³ Wijziging van het Koninklijk Besluit nr. 59 betreffende de verlenging van de resterende houdbaarheidstermijn voor geschonken voedingsmiddelen (2026)

¹⁴ Circulaire 2020/C/116 betreffende de btw-behandeling van de schenking van voedingsmiddelen voor liefdadigheidsdoeleinden (2020).

¹⁵ Zie ook sectie 5C Toegankelijkheid en inclusie, waar de casus Let's Save Food wordt besproken als voorbeeld van een initiatief dat buiten het formele erkenningskader opereert, maar wel sociale impact genereert.

Social Food Webs

veronderstellen. Daarnaast vertrekt het kader vanuit gratis schenking, terwijl sommige initiatieven zoeken naar modellen waarbij producenten nog een beperkte restwaarde kunnen recupereren.¹⁶ Dat geven landbouwers en producenten¹⁷ ook aan: gratis donatie kan economische spanningen creëren, zeker wanneer tweede-keusproducten nog via bestaande afzetkanalen tegen lage prijs verkocht worden en donatie die marktpositie verder onder druk zet.

Het **operationeel kader voor voedselveiligheid** wordt bepaald door twee **FAVV-omzendbrieven: houdbaarheidsdata¹⁸ en donaties van levensmiddelen¹⁹**. Zij verduidelijken regels rond THT/TGT, koudeketen, transport, etikettering en traceerbaarheid, vanuit het principe dat er geen “voedselveiligheid aan twee snelheden” mag bestaan.

Versterkend en beperkend effect van de omzendbrieven:

- Duidelijke, uniforme regels creëren vertrouwen bij schenkers en ondersteunen voedselveiligheid, professionalisering en schaalbaarheid van herverdeling.
- Tegelijk maken strikte operationele eisen herverdeling sterk afhankelijk van logistieke slagkracht. Wanneer snelheid, koeling of traceerbaarheid niet gegarandeerd zijn, vallen overschotten sneller uit de stroom richting menselijke consumptie. Vooral kleine en versnipperde volumes en verse producten, vragen frequente ophalingen en intensieve logistiek. Dit sluit beter aan bij actoren met voldoende schaal en infrastructuur, terwijl kleinere initiatieven sneller tegen grenzen aanlopen wanneer beperkte volumes gepaard gaan met hoge operationele vereisten.
- De bevraging toont dat voedselveiligheidsregels door meerdere respondenten als bepalend worden ervaren voor de manier waarop met overschotten wordt omgegaan. Dit bevestigt dat duidelijke regels vertrouwen creëren, ook naar de eindgebruiker, maar tegelijk een operationele drempel vormen wanneer kennis of logistieke capaciteit ontbreekt.

Uit de bevraging bij producenten en landbouwers blijkt dat voedselveiligheidsregelgeving als de meest impactvolle factor wordt ervaren in de omgang met overschotten (7 respondenten), gevolgd op afstand door fiscale regelgeving (2 respondenten). De meerderheid van de respondenten stelt zich neutraal op tegenover bestaande regelgeving rond herverdeling. Dit wijst erop dat niet zozeer het fiscale kader, maar vooral de praktische interpretatie en toepassing van voedselveiligheidsregels de dagelijkse keuzes rond surplus sterk beïnvloeden bij producenten en landbouwers.

Rol van beleidskaders in relatie tot de gesignaleerde problemen

De huidige beleidskaders zorgen voor een duidelijke legitimatie van herverdeling als volwaardige schakel van een circulair voedselsysteem. Ze creëren fiscale en juridische ruimte om overschotten te schenken en positioneren voedselverlies als een Vlaams systeemvraagstuk, waardoor samenwerking, monitoring en ketenafstemming beleidsmatig worden gestimuleerd.

De huidige beleidskaders en -instrumenten slagen er vandaag echter nog niet in om een aantal van de gesignaleerde knelpunten (zie secties 5 en 6) structureel te ondervangen:

- **Schaalmismatch en ecosysteemgebrek**

In de praktijk wordt herverdeling lokaal georganiseerd, terwijl de beleidskaders op hoger

¹⁶ Vb.: Let's Save Food geeft in interviews aan dat hun statuut leidt tot btw-plicht en bijkomende administratie, en dat dit druk zet op een werking die bijna volledig op vrijwilligers draait (Bundeling interviews SFW (07/12/2025)).

¹⁷ Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers d.d. 15/04/2026

¹⁸ Omzendbrief FAVV betreffende houdbaarheidsdata (THT/TGT) en de interpretatie ervan bij levensmiddelen (20 januari 2023).

¹⁹ Omzendbrief FAVV betreffende donaties van levensmiddelen (23 maart 2023).

Social Food Webs

schaalniveau zijn uitgewerkt. Actoren vinden elkaar niet vanzelf en een geïntegreerde mapping van initiatieven ontbreekt, waardoor samenwerking en afstemming ad hoc blijven.²⁰

- **Beperkte uitvoeringsslagkracht**

De beleidskaders zijn richtinggevend, maar voorzien geen uitvoeringsstructuur of structurele middelen voor logistiek, hubs of personeel. Daardoor blijft opschaling afhankelijk van projectmatige en vrijwilligersgedreven initiatieven en lokale draagkracht, wat logistieke efficiëntie en een systemische aanpak bemoeilijkt en maakt dat een deel van de beschikbare overschotten hun weg niet vindt naar herverdeling.²¹

- **Planlast en logistieke frictie**

Administratieve vereisten en voedselveiligheidsregels zijn noodzakelijk, maar vragen kennis, organisatorische en logistieke capaciteit. Vooral kleinere of vrijwilligersgedreven initiatieven botsen hierdoor sneller op grenzen, wat de toegankelijkheid en schaalbaarheid van herverdeling beperkt.²²

- **Spanningsveld tussen preventie en herverdeling**

Het beleid zet terecht prioriteit in op preventie. Tegelijk leidt succesvolle reductie van overschotten tot een dalende instroom voor herverdeling en verhoogde druk op voedselhulp. De structurele randvoorwaarden om met deze krimpemde en wisselende stromen om te gaan, worden nog onvoldoende aangepakt.²³

5. Hoe het systeem vandaag werkt (approx. 3 pages total)

5A. Stromen van voedseloverschotten (approx. 1 page)

De manier waarop het systeem vandaag functioneert, wordt in verschillende bronnen verklaard door een combinatie van volumeverschillen en logistieke vereisten. Stakeholders spreken over een “kluwen” van factoren: afstand, ophaalmomenten, opslagcapaciteit, piekvolumes, traceerbaarheid en vrijwilligersinzet. Interviews bevestigden dat schenkingen sterk steunen op vertrouwen en één-op-één-relaties. Donateurs zoeken in de eerste plaats een oplossing die professioneel, betrouwbaar en administratief beheersbaar aanvoelt.

De aanvullende documentatie concretiseert dit operationeel kader. OVAM²⁴ schetst het macroniveau²⁵: voedselbanken halen overschotten op bij voedingsindustrie, distributiecentra en retailketens, aangevuld met occasionele stromingen uit veilingen. Sociale distributieplatformen richten zich in de praktijk meer op lokale retail (zoals individuele supermarkten) en op schenkingen van voedingsbedrijven en grootkeukens. De Foodsavers-handleiding²⁶ beschrijft een strak dagritme (ophalen – kwaliteitscontrole – sorteren – registreren – uitleveren dag X+1) met digitale opvolging via agenda en dashboards.

Voedseloverschotten ontstaan dus in meerdere schakels van de keten, maar verschillen sterk naar segment en producttype. Stakeholders geven aan dat het grootste aandeel voedselverliezen zich op

²⁰ Verslag stakeholderoverleg 1 (23/10/2025) en 2 (26/02/2026); Bundeling interviews SFW (07/12/2025).

²¹ Verslag stakeholderoverleg 2 (26/02/2026); Bundeling interviews SFW (07/12/2025).

²² Verslag stakeholderoverleg 1 (23/10/2025) en 2 (26/02/2026); Bundeling interviews SFW (07/12/2025).

²³ Verslag stakeholderoverleg 1 (23/10/2025); Bundeling interviews SFW (07/12/2025).

²⁴ OVAM-voortgangsrapportage voedselverlies 2024

²⁵ Macro = systeem- en beleidsniveau (ketenbreed, Vlaamse schaal) - OVAM voortgangsrapportage

Meso = tussen-/organisatieniveau (platformen, hubs, distributiestructuren, voedselbank)

Micro = lokale niveau (huishoudens, lokale praktijken, vrijwilligers, concrete logistiek) - foodsavers handleiding

²⁶ Foodsavers Gent, *Foodsavers handleiding* (09/03/2026), “Ophalen, sorteren, verdelen” (dagritme; registratie en dashboard).

consumentenniveau situeert, terwijl herverdeling in de praktijk vooral gebeurt met overschotten uit retail, industrie, veilingen en grootkeukens. Landbouwers²⁷, en dan voornamelijk diegenen in het korte keten circuit, bevestigen dat voedseloverschotten in veel gevallen beperkt of occasioneel voorkomt bij hen.

Binnen retail gaat het vooral om verse categorieën (groenten en fruit, brood, gekoelde producten, vlees), waar vraagfluctuaties, kwaliteitsnormen en voorraadbeheer structureel overschotten genereren. Landbouwers²⁸ en producenten treden bij dat overschotten vooral samenhangen met vraagfluctuaties, kwaliteits- en esthetische normen en variaties in opbrengst per oogstjaar, eerder dan met bewuste overproductie. Tegelijk geven stakeholders aan dat retail de afgelopen jaren sterker is gaan forecasten en monitoren, waardoor pieken worden afgevlakt. Dit vermindert voedselverlies, maar verkleint ook de instroom voor herverdeling. Vanuit afval- en klimaatperspectief is deze daling positief, maar voor herverdelingsactoren betekent dit een krimpende instroom waarop zij minder vat hebben.

Voor veilingen is het beeld gewijzigd. Stakeholders geven aan dat overschotten post-covid sterk zijn gedaald. Bovendien is er geen veiling in Oost-Vlaanderen zelf, ophalingen gebeuren occasioneel buiten de provincie en nemen af. De structureel grootste volumes komen vandaag vooral uit industrie en centrale retailkanalen. De Voedselbank Oost-Vlaanderen werkt daarbij expliciet met palletvolumes, niet met kleine kratstromen. Grote schenkers situeren zich onder meer in zuivel, bereide gerechten, diepvriesbrood en vleesproducten. Tegelijk verschuift ook hier het overschotpatroon: productie wordt meer afgestemd op bestellingen, waardoor vooral kort houdbare frigo-producten dalen.

5B. Actoren en praktijken (approx. 1 page)

Het Oost-Vlaamse systeem voor herverdeling van voedseloverschotten wordt gekenmerkt door een gelaagde structuur waarin enkele grote ruggengraatactoren²⁹, vooral de Voedselbank Oost-Vlaanderen en de activiteiten van Foodsavers functioneren naast een brede waaier aan lokale organisaties. Uit de documentatie blijkt dat deze actoren ingebed zijn in een complex netwerk dat landbouwbedrijven, veilingen, producentenorganisaties, retail, horeca, sociale organisaties, OCMW's, sociale kruideniers en vrijwilligersinitiatieven met elkaar verbindt.

De korte keten genereert doorgaans weinig structurele overschotten, gezien de directe afstemming tussen producent en afnemer. Toch vormt zij een relevante aanvullende stroom. Initiatieven zoals Linked.Farm tonen hoe producenten occasionele overschotten, bv. bij piekproductie of esthetische afwijkingen, via bestaande verkoop- of reddingsplatformen kunnen aanbieden. Het voordeel hiervan is tweeledig: (1) overschotten vinden alsnog een afzetmarkt, en (2) consumenten worden tegelijk in contact gebracht met het reguliere aanbod van lokale boeren en producenten.

De Voedselbank Oost-Vlaanderen³⁰ werkt volgens een provinciaal distributiemodel waarbij overschotten uit industrie, retail en veilingen centraal worden ingezameld en vervolgens verdeeld via een netwerk van ongeveer 70 aangesloten verenigingen. De nadruk ligt op gratis herverdeling. De voedselbank combineert grote centrale stromen (palletvolumes, efficiënte logistiek) met selectieve ophalingen bij filialen, maar de schaalbaarheid van die laatste is beperkt. Daarom spelen lokale verenigingen een cruciale rol in de "last mile", ondersteund door FAVV-keuringen die vertrouwen creëren bij retailers.

²⁷ Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers d.d. 15/04/2026

²⁸ Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers d.d. 15/04/2026

²⁹ ²⁹ Projectpresentatie/AS-IS synthese Social Food Webs (stakeholdersmeeting 2 presentatie, 26/02/2026)

³⁰ Interviews Social Food Webs (Bundeling interviews, 07/12/2025): Voedselbank Oost-Vlaanderen over provinciaal distributiemodel, netwerk van ca. 70 caritatieve verenigingen (voornamelijk vzw's), samenwerking met OCMW's en focus op gratis verdeling.

Social Food Webs

Veilingen vormen een aparte en belangrijke schakel. Uit de ZeroW-case blijkt dat producentenorganisaties jaarlijks grote volumes uit de markt nemen (bv. 13.750 ton in 2023), waarvan slechts een beperkt deel (ca. 1.650 ton) naar humane consumptie gaat. De rest belandt in biogas of dierenvoeding. De herverdeling naar sociale organisaties wordt bemoeilijkt door piekvolumes in de zomer, lage productdiversiteit, strikte regelgeving en logistieke beperkingen. Tegelijk tonen initiatieven zoals de Antwerp Circular Food Hub en de ZeroW-pilots dat verwerking tot lang houdbare producten (soepen, sappen, blends) een potentieel toekomstspoor vormt, al is dit in Vlaanderen juridisch nog niet toegestaan.

Naast de voedselbank spelen Foodsavers een belangrijke rol. Foodsavers Gent³¹ werkt op stedelijke schaal en combineert logistiek, sortering en herverdeling met sociale tewerkstelling. Andere regio's hanteren varianten van dit model: *Foodsavers Mechelen* als "moederschap" voor omliggende gemeenten, *Foodsavers Kempen* als bedrijfsmodel binnen een maatwerkbetrijf, *Depot Margo* in Limburg als fusie tussen voedselbank en Foodsavers, maar ook Voedsaam vzw die in het Waasland optreedt als sociaal distributieplatform. Deze diversiteit toont dat voedselhubs sterk contextafhankelijk zijn en verschillende organisatorische logica's combineren (sociale economie, lokale besturen, vrijwilligerswerking).

Daarnaast bestaan er kleinschalige vrijwilligersinitiatieven, zoals Let's Save Food³², die werken met micro-logistiek (bakfietsen, dagelijkse ophalingen, real-time sortering en verdeling). Deze praktijken illustreren hoe fijnmazig en arbeidsintensief voedselherverdeling kan zijn wanneer ze buiten de grote logistieke structuren plaatsvindt.

Tot slot wordt de Schenkingsbeurs genoemd als digitaal instrument dat schenkers en ontvangers verbindt en ondersteuning biedt rond btw-regels, voedselveiligheid en rapportering. Sommige actoren wijzen op uitdagingen zoals het "first come, first served"-mechanisme en het risico dat gereserveerde goederen niet worden opgehaald. Tegelijk laat de applicatie toe om exclusief met één of meerdere organisaties samen te werken, of schenkingen gefaseerd open te stellen, waardoor deze risico's in de praktijk kunnen worden beperkt.

5C. Toegankelijkheid en inclusie (approx. 1 page)

De toegang tot herverdeelde voedseloverschotten loopt vandaag in Oost-Vlaanderen via verschillende routes, met verschillende drempels en inclusiecriteria. Voedselbank Oost-Vlaanderen beschrijft een model waarbij distributie verloopt via caritatieve verenigingen (en in toenemende mate via OCMW-samenwerking), met de expliciete randvoorwaarde dat producten gratis worden doorgegeven en dat verenigingen FAVV-gekeurd zijn. In de stakeholdermeeting wordt dit ook benoemd als een mogelijke verklaringsfactor waarom "niet iedereen" zich aansluit: strenge FAVV-regels en het feit dat het model sterk op armoede-gerichte verenigingen is afgestemd.

Let's Save Food beschrijft in interviews een laagdrempeliger toegangsmodel: "bij ons mag iedereen komen", ook mensen met ecologische motivatie en mensen die niet via het OCMW als gerechtigd zijn geregistreerd. In tegenstelling tot voedselbank- of OCMW-gebonden systemen, waar een formele toelatings- of inkomensvoorwaarde geldt³³, hanteert Let's Save Food geen voorafgaande selectie.

³¹ Interviews Social Food Webs (Bundeling interviews, 07/12/2025): positionering Foodsavers Gent als lokale (OCMW) werking met combinatie herverdeling en sociale tewerkstelling; signalen over capaciteits- en personeelsdruk

³² Interviews Social Food Webs (Bundeling interviews, 07/12/2025): gedetailleerde beschrijving van de operationele workflow van Let's Save Food (ophaling, koeling, sortering en verdeling)

³³ Weblink: <https://www.foodbanks.be/nl/zoek-hulp#:~:text=HOE%20KRIJG%20IK%20STEUN,OCMW%20kantoor%20in%20je%20gemeente.>

Daardoor positioneert de organisatie zich als inclusiever voor doelgroepen die via klassieke doorverwijzingsmodellen minder bereikt worden, zoals alleenstaande ouders of daklozen.

De interviews tonen tegelijk twee belangrijke grenzen aan inclusie. Ten eerste zijn er beperkingen aan de “geschiktheid” van het aanbod voor specifieke diëten³⁴ wat de toegang voor sommige groepen beperkt. Ten tweede zijn er beperkingen aan inclusie in vrijwilligerswerk zelf: de fysieke aard van ophaling, sortering en transport maakt het moeilijk om taken aan te bieden aan vrijwilligers met een fysieke beperking (met uitzondering van enkele administratieve of specifieke rollen).

Een bijkomende trade-off die in de interviews expliciet wordt gemaakt is het spanningsveld tussen ecologische en sociale doelstellingen. Let's Save Food benadrukt dat het vermijden van voedseloverschotten de hoofddoelstelling is, terwijl voor verdelers zoals Foodsavers het hebben van voldoende voorraad belangrijk is omdat mensen op die voeding rekenen. Dit verschil beïnvloedt ook de logica van “toewijzing” en de omgang met concurrentie tussen verdelers: vanuit Let's Save Food is het gebruik van overschotten prioritair, ongeacht welk kanaal ze opneemt.

Ten slotte wordt in het stakeholderoverleg benoemd dat stedelijk/landelijk verschillen sterk doorwegen op toegankelijkheid: bereikbaarheid, transport en aanwezigheid van initiatieven bepalen waar inclusie goed werkt en waar niet, en dit verklaart waarom “landelijke gebieden bereiken” als fragiel punt terugkomt.

6. Wat werkt en wat (nog) niet (approx. 1–1.5 pages)

Wat vandaag duidelijk werkt, is dat niet alle ketensegmenten in dezelfde mate structurele overschotten genereren. Vanuit het perspectief van de korte keten kan worden vastgesteld dat deze sector in sterke mate vraaggedreven werkt en daardoor doorgaans minder structurele overschotten kent. De afstemming tussen producent en klant is directer, productspecificaties zijn minder strikt dan in de retail en er is vaak meer respect voor het volledige product. Zo vinden kleinere of minder “perfecte” groenten in de korte keten doorgaans wel hun weg naar de consument. Tegelijk kunnen binnen de landbouw- en tuinbouwsector, en vooral bij plantaardige productie, wel degelijk voedselverliezen optreden, bijvoorbeeld wanneer oogstkosten voor tweede- en derdekeusproducten hoger liggen dan de prijs die ervoor wordt verkregen, of wanneer oogstresultaten sterk variëren afhankelijk van het seizoen. Bij primaire producten zoals fruit of aardappelen kan het volume aan overschot bovendien sterk afhangen van een goede of slechte oogst.

De korte keten vervult daarbij in de eerste plaats een economische functie: ze biedt landbouwers de mogelijkheid om een eerlijk inkomen te genereren via rechtstreekse verkoop. Producten worden in de praktijk vaak eerder te goedkoop dan te duur aangeboden uit concurrentieoverwegingen ten opzichte van de retail, terwijl de kostenstructuur van korte ketenbedrijven niet toelaat om structureel goedkoper te werken. In dat licht roept het systematisch toeleiden van eventuele overschotten naar sociale kanalen de vraag op in welke mate dit bijkomende prijsdruk zou creëren en zo de inkomensdoelstelling van de korte keten ondergraaft.

Daarnaast steunt herverdeling in Oost-Vlaanderen op een duidelijke basis van gevestigde kanalen. Stakeholders benoemen voedselbanken en Foodsavers als de belangrijkste dragende structuren, aangevuld met kleinere lokale initiatieven vanuit OCMW's, lokale verenigingen en initiatieven. Interviews bevestigen dit beeld: de Voedselbank Oost-Vlaanderen werkt via een provinciaal distributiemodel met aangesloten verenigingen, terwijl Foodsavers Gent op stedelijke schaal

³⁴ bv. Let's Save Food geeft aan geen halal te kunnen garanderen en geen zekerheid te kunnen bieden rond glutenvrije producten of allergieën)

functioneert met sociale organisaties en sociale restaurants als afnemers. Deze schaalverschillen werken complementair.

De regionale realiteit op het terrein is wel sterk gelaagd. Er bestaan aanzienlijke verschillen in volumes, logistieke mogelijkheden en ruimtelijke context (stedelijk versus landelijk). Daardoor zijn oplossingen niet vanzelfsprekend schaalbaar of overdraagbaar binnen de provincie. Wat in een stedelijke context werkt, is niet automatisch toepasbaar in kleinere gemeenten of meer verdeelde gemeenten, zoals fusiegemeenten.³⁵ De taskforce voedselketen³⁶ vanuit Vlaanderen Circulair bevestigt deze gelaagdheid en toont dat voedselhubs in Vlaanderen zeer uiteenlopende organisatorische vormen aannemen (vzw, maatwerkbedrijf, OCMW-werking), elk ingebed in een eigen politiek, economisch en socio-cultureel kader. Deze variatie illustreert dat herverdeling geen uniform model volgt, maar een ecosysteemlogica vereist waarin verschillende types actoren complementair opereren.

Een derde werkend spoor is preventie. Zowel in stakeholderoverleg als in interviews wordt bevestigd dat retail en industrie sterker inzetten op monitoring, forecasting, en productie op bestelling. Ook productspecificaties spelen hierin een rol: kwaliteits- en uniformiteitscriteria bepalen mee welke producten in de reguliere verkoopstroom terechtkomen en welke als overschot worden beschouwd. Dat vermindert voedselverlies in de keten. Vanuit waste-perspectief is dit positief. Tegelijk heeft het een directe impact op de volumes die beschikbaar blijven voor herverdeling.

Tot slot blijkt uit het hoofdstuk van Balázs Cseh in *Food Banks Reimagined*³⁷ dat niet alle retailers overtuigd zijn om te doneren, onder meer vanwege imagobezorgdheden (voedselveiligheid, reputatierisico) en onzekerheid over de (financiële) risico's eraan verbonden. Dit kan gecounterd worden door de professionele werking te tonen, door transparant te zijn over de processen rond voedselherverdeling, door sociale impact te duiden en erover te communiceren, en een *sense of belonging* in te bouwen (van een zij- naar een wij-verhaal).

De werking van bestaande herverdelingsstructuren wordt ook kwantitatief ondersteund. OVAM-rapportering³⁸ toont significante tonnages, een groeiend aandeel schenkende retail en een substantiële bijdrage van voedselbanken en sociale distributieplatformen, inclusief bijkomende sociale meerwaarde via tewerkstelling van kansengroepen.

Wanneer het systeem zijn doelstellingen nog niet bereikt

Hoewel het systeem op heden functioneert, omschrijven stakeholders het als 'fragiel'. Die fragiliteit valt uiteen in 5 delen:

1. Landelijke gebieden en kleinere, verspreide volumes blijven moeilijk bereikbaar

Stakeholders wijzen op het verschil tussen stedelijke en landelijke contexten: bereikbaarheid, transport en de aanwezigheid van initiatieven bepalen waar herverdeling werkt en waar niet. In de interviews wordt dit gelinkt aan praktische capaciteit (koeling/opslag en flexibiliteit in ophaalmomenten), waardoor kleine en verspreide stromen sneller "uit de stroom" vallen.

2. Een ecosysteembenadering ontbreekt nog

Stakeholders geven aan dat er veel initiatieven bestaan, maar dat overzicht en afstemming tekortschieten. De mapping van initiatieven ontbreekt vandaag nog waardoor het moeilijk wordt voor de initiatieven om elkaar te vinden. Daardoor blijft het gecombineerde effect op provinciale schaal onduidelijk. Dit werkt door in de praktijk: organisaties houden eigen registraties bij, maar zonder

³⁵ Verslag stakeholderoverleg 1(23/10/2025); SFW Sessie 1: Maximale herbestemming van voedseloverschotten, met een sociale insteek en Sessie 3: *Samenwerking in de keten* (24/10/2025).

³⁶ Vlaanderen Circulair (2026). *Werkagenda Voedselketen – Taskforce 24 februari 2026*. Vlaanderen Circulair.

³⁷ Cseh, B., in: *Food Banks Reimagined*, 2025, hoofdstuk over sociale normen en *corporate* donaties.

³⁸ OVAM-voortgangsrapportage voedselverlies 2024

Social Food Webs

gezamenlijke monitoring ontstaat een versnipperd beeld en blijft samenwerking ad hoc.

Landbouwers³⁹ bevestigen dat samenwerking rond surplus vandaag eerder beperkt is: de meerderheid werkt niet structureel samen met andere actoren voor de verdeling van overschotten.

3. De uitvoeringscapaciteit is kwetsbaar door afhankelijkheid van vrijwilligers en beperkte middelen

Interviews maken duidelijk hoe hard de werking leunt op vrijwilligers. De Voedselbank Oost-Vlaanderen organiseert transport en traceerbaarheid grotendeels zelf met een grote vrijwilligersbasis; dat werkt, maar maakt continuïteit afhankelijk van beschikbaarheid en een beperkte kern die administratie en organisatie draagt. Ook bij Foodsavers Gent wordt benoemd dat de werking op de limiet zit qua verwerkingscapaciteit en dat het aantrekken van (jonge) vrijwilligers moeilijk is omdat het fysiek zwaar werk is.

4. Planlast en korte tijdvensters vergroten uitdagingen in logistiek en compliance

Stakeholders en landbouwers/producenten⁴⁰ benoemen de opstapeling van logistieke voorwaarden (transport, labeling, THT/TGT, opslag, piekvolumes, traceerbaarheid) als structurele drempel. Die combinatie tussen voorwaarden en de planlast bij retail (en zelfs algemeen) maakt het systeem kwetsbaar: wie onvoldoende logistieke slagkracht heeft, kan minder last-minute aanbod opnemen, ook al is de nood hoog.

5. Governance van digitale matching is niet automatisch “eerlijker” of “efficiënter”

De Schenkingsbeurs wordt enerzijds genoemd als instrument dat schenkers ondersteunt (btw, voedselveiligheid, rapportering). Anderzijds benoemen stakeholders nadelen zoals concurrentie tussen organisaties en no-show door gebrek aan moderatie. Dit wijst erop dat matching niet alleen een technisch probleem is, maar ook governance vraagt (spelregels, moderatie, fairness).

Belangrijke bevindingen die relevant zijn voor beleidsontwikkeling en besluitvorming

De kenmerken van fragiliteit vertalen zich in 3 patronen, die we op heden opmerken:

Het systeem is operationeel sterk, maar structureel dun georganiseerd.

Herverdeling werkt dankzij professionele kernactoren en sterke lokale netwerken. Tegelijk steunt het model zwaar op vrijwilligers, relationeel vertrouwen en **ad-hoc coördinatie**. Dat maakt het functioneel, maar gevoelig voor schommelingen in capaciteit, instroom en personeelscontinuïteit.

De schaal waarop het probleem speelt en de schaal waarop wordt georganiseerd, vallen niet volledig samen.

Voedselverlies wordt hoofdzakelijk benaderd als een Vlaams en Europees beleidsdossier, terwijl herverdeling in de praktijk lokaal wordt opgezet en uitgevoerd. Op provinciale schaal ontbreekt een geïntegreerd kader voor monitoring, afstemming en regie, waardoor verschillen tussen stedelijke en landelijke contexten minder systematisch worden meegenomen. Tegelijk blijkt uit interviews en stakeholderoverleg dat de beperkte opschaalbaarheid van lokale initiatieven niet enkel samenhangt met die schaal mismatch, maar ook met concrete randvoorwaarden zoals transportkosten, logistieke complexiteit, planlast en de kwetsbaarheid van vrijwilligersgedreven modellen. Hierdoor functioneren veel initiatieven goed binnen hun eigen context, maar stuiten zij bij uitbreiding op structurele organisatorische en financiële grenzen.

Professionalisering en inclusiviteit vragen structurele randvoorwaarden.

Stakeholders geven aan dat betrouwbaarheid, traceerbaarheid en logistieke slagkracht essentieel zijn om structurele schenkers te behouden. Tegelijk verhogen planlast, korte tijdvensters en digitale

³⁹ Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers d.d. 15/04/2026

⁴⁰ Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers d.d. 15/04/2026

governancevragen de complexiteit. Zonder duidelijke regie, gedeelde data en investeringen in infrastructuur blijft het systeem afhankelijk van individuele inzet in plaats van structurele borging.

7. Prioriteiten op het gebied van ontwikkeling en leren (approx. 0.5–1 page)

De belangrijkste leervragen die uit de analyse naar voren zijn gekomen

Uit de voorgaande analyse blijkt dat het Oost-Vlaamse systeem voor herverdeling operationeel werkt, maar structureel kwetsbaar is. Die kwetsbaarheid situeert zich niet in één schakel, maar in een combinatie van factoren: versnipperd overzicht, logistieke drempels, afhankelijkheid van vrijwilligers, planlast, beperkte monitoring en verschillen tussen stedelijke en landelijke contexten en een wisselende betrokkenheid van producenten, retail en, middelgrote bedrijven.

De volgende leervragen vloeien rechtstreeks voort uit deze vaststellingen.

1. Hoe versterken we overzicht en afstemming op provinciale schaal, zonder bijkomende administratieve druk te creëren?

De analyse toont dat veel initiatieven actief zijn, maar dat overzicht en structurele afstemming ontbreken. Organisaties registreren eigen data, maar er is geen gedeeld beeld van volumes, noden of capaciteiten. Tegelijk is uitgebreide dataverzameling voor veel actoren niet haalbaar. Dit bemoeilijkt beleidssturing en samenwerking.

De leervraag richt zich dus op het organiseren van een vorm van regie of coördinatie die verbinding faciliteert (mapping, kennisdeling, transparantie), zonder nieuwe planlast te genereren voor schenkers of verdelers.

2. Hoe maken we het systeem minder logistiek fragiel?

Herverdeling blijft sterk afhankelijk van snelheid (THT/TGT), koelcapaciteit, transport en sortering. Vooral kleinere en verspreide volumes vragen intensieve logistiek.

De leervraag gaat over realistische modellen voor bundeling, tijdelijke opslag, verwerking of hubwerking die schaalvoordelen creëren, zodat niet elke lokale actor afzonderlijk moet investeren in infrastructuur.

3. Hoe versterken we de uitvoeringscapaciteit in een systeem dat sterk leunt op vrijwilligers?

Voedselbank, Foodsavers en lokale initiatieven functioneren dankzij sterke inzet, maar blijven kwetsbaar door beperkte structurele ondersteuning.

De leeragenda moet verkennen hoe kernfuncties (coördinatie, databaseer, logistieke planning, compliance) structureel kunnen worden ondersteund, zodat continuïteit minder afhankelijk is van individuele inzet.

4. Hoe gaan we om met het spanningsveld tussen preventie en herverdeling?

Succesvolle preventie leidt tot minder overschotten. Vanuit klimaat- en afvalperspectief is dit positief, maar het verkleint de instroom voor herverdeling.

Tegelijk roept herverdeling bij producenten en korte keten-actoren vragen op over prijsdruk en inkomenspositie. De leervraag is hoe beleid preventie maximaal kan ondersteunen, zonder herverdeling te ondergraven of het omgekeerde effect te creëren, nl. overschotten in stand houden of de economische positie van producenten verzwakken.

Social Food Webs**5. Hoe betrekken we retail, producenten en middelgrote bedrijven structureler bij herverdeling?**

De analyse toont dat niet alle potentiële schenkers even gemakkelijk de weg vinden naar herverdeling. Sommige retailers blijven terughoudend (o.a. omwille van risico-inschatting of imagobezorgdheden), terwijl middelgrote bedrijven en producenten vaak geen duidelijk kanaal of aanspreekpunt hebben.

De leervraag is hoe drempels, logistiek, administratief of perceptueel, kunnen worden verlaagd en hoe vertrouwen, duidelijkheid, toeleiding en schaalbare samenwerkingsmodellen kunnen worden versterkt, zonder al te veel extra plantlast of economische nadelen te creëren.

Aan welke thematische beleidsleergroepen van Social Food Webs de regio zal deelnemen en waarom

Gezien de Oost-Vlaamse prioriteiten uit stakeholderoverleg en interviews, ligt de meest directe aansluiting bij (in volgorde van prioriteit):

- Management & monitoring technologies: omdat de nood aan een regisseursfunctie/platform en aan regionale monitoring en data herhaaldelijk terugkomt (stakeholders en retail-interview).
- New business models: omdat hubs, logistieke ontzorging, en de vraag naar structurele organisatie (i.p.v. projectmatig/fragiel) in Oost-Vlaanderen centraal staan, inclusief de vraag hoe je dit financieel en organisatorisch duurzaam maakt.
- Networks for social & environmental benefits: als derde pijler, omdat de vraag naar “ecosysteembenadering”, het mappen van en het beter verbinden van bestaande initiatieven (incl. sociale restaurants en lokale initiatieven) expliciet wordt genoemd, en omdat dit een voorwaarde is om de andere twee pijlers werkbaar te maken.

Wat de regio verwacht te bereiken met interregionaal leren

De leerdoelen zijn vooral praktisch: zicht krijgen op werkende governance modellen (regie/platform), logistieke/hub-oplossingen (incl. omgang met pieken en koudeketen), en meet- en monitoringsystemen die beleidssturing mogelijk maken zonder onhaalbare datavragen op lokaal niveau. Dit sluit aan bij de geplande interregionale leeractiviteiten (semester 3) waarin de kernthema's binnen het partnerschap worden “afgeklopt”.

8. Vooruitblikken: wat succes zou betekenen voor de regio (approx. 0.5 page)

Een betekenisvolle verandering in Oost-Vlaanderen betekent in deze context niet het organiseren van méér overschotten, maar het versterken van een systeem dat het beschikbare overschot efficiënter, veiliger en doelgerichter herbestemt. De focus ligt daarbij op het optimaliseren van herverdeling binnen de bestaande voedselketen, met bijzondere aandacht voor de rol van producenten, verwerkers, retail en sociale organisaties. Daarnaast houdt een toekomstgericht systeem rekening met de ruimtelijke diversiteit binnen de provincie, waarbij verschillen tussen stedelijke en landelijke contexten expliciet worden meegenomen in organisatie, logistiek en toegankelijkheid.

Milieuduurzaamheid

Succes betekent dat minder eetbaar voedsel “weglekt” naar vergisting/diervoeding omdat het niet tijdig kan worden opgehaald of verwerkt, zeker bij piekmomenten in de keten (bv. seizoenspieken, sluitingsperiodes). In interviews wordt expliciet gezocht naar manieren om overschotten (bv. groenten/fruit die anders blijven liggen of uit de markt genomen worden) te verwerken tot langer

houdbare producten (soep/sauzen/ingrediënten) zodat ze wél in menselijke consumptie kunnen blijven.

Tegelijk wordt er vanuit stakeholders ook gewaarschuwd dat “innovatie” niet altijd het antwoord is: klassieke bewaarstechnieken kunnen zeer efficiënt zijn, maar botsen vandaag op kosten en organisatiecapaciteit. Succes is dus ook: eenvoudiger oplossingen terug werkbaar maken.

Economische efficiëntie

Economische efficiëntie betekent vooral minder frictie en transactiekost: minder planlast, minder ad-hoc brandjes blussen, en een logistiek model dat pieken kan absorberen zonder dat elke organisatie apart moet investeren in koeling, stockage en transport. Stakeholders benoemen centralisatie/coördinatie via foodhubs als piste om logistiek rond overschotten efficiënter te organiseren.

Interviews maken duidelijk dat de economische haalbaarheid vandaag onder druk staat omdat veel werking op vrijwilligers steunt (en dus fragiel is) en omdat structurele financiering ontbreekt. Succes is hier: een verschuiving van tijdelijke, projectmatige oplossingen naar structurele ondersteuning van kernfuncties (coördinatie, logistiek, databeheer, vrijwilligersbegeleiding).

Sociale inclusie en rechtvaardigheid

Succes betekent dat toegang tot herverdeelde voeding minder afhankelijk wordt van toevallige lokale capaciteit en dat er meer keuzevrijheid en waardigheid in modellen wordt ingebouwd. In interviews wordt expliciet gepleit voor systemen die autonomie en waardigheid beter garanderen, omdat toegang vandaag vaak via doorverwijzing loopt (OCMW-initiatieven enkel toegankelijk voor wie daarvoor in aanmerking komt), keuzevrijheid beperkt is en stigma kan spelen.

Tegelijk tonen interviews ook de grenzen van herverdeling: het aanbod is onvoorspelbaar en levert niet automatisch een evenwichtig voedingspatroon op; succes betekent dus ook dat verwachtingen helder zijn (wat kan herverdeling wél en niet leveren), en dat de kloof tussen stijgende nood en dalend aanbod beter beheersbaar wordt.

Regionale veerkracht

Veerkracht betekent dat het systeem minder kwetsbaar wordt voor schokken (bv. dalende overschotten door betere forecasting, seizoenspieken, sluitingsperiodes, dalende EU-middelen) en minder afhankelijk is van een beperkte kern vrijwilligers/bestuursprofielen. In interviews wordt dit concreet gemaakt: vrijwilligergedreven organisaties botsen op beperkte bestuurs- en administratieve draagkracht, en planlast zet extra druk op vrijwilligers.

Op regionaal niveau is veerkracht ook: beter inzicht (monitoring) en beter overzicht. In RSG2 wordt benadrukt dat op provinciale schaal amper cijfers bestaan en dat zelfs op Vlaams niveau data niet transparant is, wat een hiaat vormt voor monitoring.

Hoe verbeterd beleid in de praktijk tot uiting zou komen

- Op provinciaal niveau kan een coördinerende en verbindende rol worden opgenomen, waarbij stakeholders over de volledige keten (producenten, verwerkers, logistieke spelers, retail, sociale economie en voedselhulporganisaties) worden samengebracht en samenwerking wordt gefaciliteerd.
- Een provinciaal overzicht kan worden ontwikkeld waarin voedseloverschotten, verwerkingscapaciteit, logistieke mogelijkheden en afnemers in kaart worden gebracht, met expliciete aandacht voor verschillen tussen stedelijke en landelijke contexten.
- Data en kennis kunnen systematisch worden verzameld en gedeeld, onder meer via het kwantificeren van stromen, het uitwisselen van goede praktijken, en het opstellen van sectorfiches en praktische richtlijnen.

Social Food Webs

- Pilots en infrastructuur kunnen worden ondersteund om rendabele en schaalbare modellen te testen, zoals voedselhubs, gedeelde verwerkingsfaciliteiten en logistieke proefprojecten.
- Een structurele beleidsdialoog kan worden georganiseerd om knelpunten te signaleren en te adresseren, bijvoorbeeld rond fiscaliteit bij schenking, etikettering en voedselveiligheid, in samenwerking met bevoegde instanties.
- Communicatie en sensibilisering kunnen worden versterkt, onder meer via initiatieven rond datumlabele, overschotvalorisatie en lokale consumptie, en door de zichtbaarheid van expertise en bestaande initiatieven te vergroten.

In het stakeholderoverleg wordt een duidelijke “praktijkvertaling” geschetst van wat het provinciale beleid kan doen om succes te helpen realiseren: een coördinerende en verbindende rol opnemen over de volledige keten, een provinciaal overzicht uitbouwen (overschotten, verwerkingscapaciteit, logistiek, afnemers) en zo de verschillen tussen landelijk en stedelijk gebied zichtbaar maken. Daarnaast wordt genoemd: data en kennis verzamelen/delen (incl. sectorfiches en praktische richtlijnen), pilots en infrastructuur ondersteunen (foodhubs, gedeelde keukens/verwerking, logistieke pilots), een beleidsdialoog organiseren rond knelpunten (fiscaliteit, etikettering, voedselveiligheid), en werken rond communicatie en sensibilisering (o.a. datumlabele).

Hoe Social Food Webs deze verandering en de groene transitie ondersteunt

Social Food Webs ondersteunt de groene transitie door bij te dragen aan een duurzaam en inclusief voedselsysteem waarin voedselverlies wordt verminderd en resterende overschotten worden herverdeeld met een inclusieve insteek.

9. Bronnen en plan van aanpak (brief) (approx. 0.5 page)

Hoe is de analyse uitgevoerd

Met medewerking van een externe evaluator werd de evaluatie als volgt uitgevoerd:

1. Verzameling input adhv stakeholdermeetings, interviews en websearch
2. Deskresearch van alle gegevensbronnen
3. Redactie en samenvatting van een eerste concept
4. Met interpretatie van EU-kaders in relatie tot de Vlaamse en federale wetgeving
5. Eerste beoordelingsronde door Erov, resulterend in een tweede concept
6. Tweede beoordelingsronde door belanghebbenden, resulterend in een voorlopige versie
7. Oplevering van het eindrapport in het Nederlands en het Engels

De gebruikte gegevensbronnen en methoden

- Input uit stakeholdermeetings (2) met: Erov, DBSE Gent – Foodsavers, HoGent, Plattelandscentrum Meetjesland, ILVO, Let's Save Food!, Voedselbank Oost-Vlaanderen, Velt vzw, Aldi, Vlaco vzw, Arteveldehogeschool, Dienst Landbouw & Platteland Provincie Oost-Vlaanderen, Universiteit Gent en Comeos
- Input uit interviews met stakeholders: Aldi, Comeos, De Wassende Maan, Vlaco, Velt, Herwin, ILVO, Plattelandscentrum Meetjesland, Compaan, Let's save food!, Voedselbank Oost-Vlaanderen, Foodsavers Gent, De Zuivelarij, Let Us, Arteveldehogeschool, Gent Samen Solidair en LIDL
- Digitale bevraging onder voedingsproducenten en landbouwers: 15 respondenten – 5 primaire productie (landbouw) / 4 verwerking / 6 combinatie van beide
- Analyse van beleidsdocumenten en verduidelijkende documenten:

Social Food Webs

- Actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen 2021-2025
- Voedselplan Oogst-Vlaanderen
- Koninklijk besluit tot wijziging van de koninklijke besluiten nrs. 1, 2, 3, 4, 8, 10, 18, 19, 22, 27, 41, 44, 53 en 59 met betrekking tot de belasting over de toegevoegde waarde
- Koninklijk besluit nr. 59 met betrekking tot de onttrekking van handelsgeschenken van geringe waarde en de onttrekking voor liefdadigheidsdoeleinden
- Circulaire 2020/C/116 betreffende het verstrekken voor liefdadigheidsdoeleinden van voedingsmiddelen en levensnoodzakelijke nietvoedingsmiddelen
- Nieuwsbrief Fevia “Schenken aantrekkelijker voor bedrijven door nieuwe fiscale maatregelen” (d.d. 10/02/2026)
- Omzendbrief FAVV betreffende donaties van levensmiddelen
- Omzendbrief FAVV met betrekking tot de houdbaarheidsdata
- Werkagenda Taskforce Voedselketen Vlaanderen Circulair d.d. 24/02/2026
- Belgisch Staatsblad. (2025). Wijziging van het Koninklijk Besluit nr. 59 betreffende de btw-regeling voor de schenking van goederen voor liefdadigheidsdoeleinden (toepassing vanaf 2026).
- Cseh, B. (2025). How are social norms influencing the decisions on corporate food surplus donations? In Food Banks Reimagined.
- Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen. (2023a, 20 januari). Omzendbrief betreffende houdbaarheidsdata (THT/TGT) en de interpretatie ervan bij levensmiddelen.
- Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen. (2023b, 23 maart). Omzendbrief betreffende donaties van levensmiddelen.
- Federale Overheidsdienst Financiën. (2020). Circulaire 2020/C/116 betreffende de btw-behandeling van de schenking van voedingsmiddelen voor liefdadigheidsdoeleinden.
- Federale Overheidsdienst Financiën. (z.d.). Koninklijk Besluit nr. 59 met betrekking tot de btw-regeling voor de schenking van goederen voor liefdadigheidsdoeleinden.
- Interreg Europe. (2025–2029). Social Food Webs – Project description.
- OVAM & Agentschap Landbouw en Zeevisserij. (2021). Actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021–2025. Vlaamse Regering.
- Provincie Oost-Vlaanderen. (2023). Voedselplan Oogst-Vlaanderen.
- Social Food Webs – Oost-Vlaanderen. (2025, 23 oktober). Verslag stakeholderoverleg SFW (checked LVDS).
- Social Food Webs – Oost-Vlaanderen. (2025, 24 oktober). FWF Sessie 1: Maximale herbestemming van voedseloverschotten, met een sociale insteek.
- Social Food Webs – Oost-Vlaanderen. (2025, 24 oktober). FWF Sessie 3: Samenwerking in de keten.
- Social Food Webs – Oost-Vlaanderen. (2026, 26 februari). Verslag RSG2 SFW
- Social Food Webs – Oost-Vlaanderen. (2026, 15 april). *Bevraging voedseloverschotten bij producenten en landbouwers: Synthese*. Interne projectnota Social Food Webs.
- Taskforce Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen. (2026, 24 februari). *Taskforce-document* (interne projectnota Social Food Webs).
- Too Good To Go. (2025, 11 december). Let’s talk dates – UBD and BBD on dairy. Less food waste, more donation.
- Vlaamse Overheid – Vlaanderen Circulair. (z.d.). Go4Food: Strategie voor een duurzaam en toekomstgericht voedselsysteem in Vlaanderen.

10. Projectreferentie en contactpersonen (approx. 0.5 page)

Content guidance:

- Interreg Europe Social Food Webs – priority GREEN
- Partners:
 - LP: South-Eastern Finland University of Applied Sciences Ltd
 - PP02: Lille European Metropolis (MEL)
 - PP03: Vejle Municipality
 - PP04: Valles Occidental County Council
 - PP05: Wielkopolska Region
 - PP06: Riga Planning Region
 - PP07: Environment Company of Porto Municipality (EMAP)
 - PP08: Economic Council of East Flanders (Economische Raad voor Oost-Vlaanderen vzw (Erov))
- Contact
 - Michiel Hagenaars, directeur Erov, michiel.hagenaars@erov.be
 - Sarah Levecque, coördinator Europese projecten, sarah.levecque@erov.be
 - Ellen Janssens, coördinator streekproducten, ellen.janssens@erov.be